

М.С.Дорошко

Компартійно-державна номенклатура УСРР у 20–30-ті роки ХХ століття: соціоісторичний аналіз. – К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2004. – 154 с.

Рецензована монографія висвітлює проблеми формування та функціонування компартійно-державної номенклатури УСРР – основи тоталітарного політичного режиму, встановленого у Радянському Союзі протягом 1920–1930-х рр. Вона є результатом багаторічної цілеспрямованої праці автора, який, залучивши до наукового обігу нові архівні джерела та маловідомі історичні документи, проаналізував загальні закономірності й особливості формування керівної верхівки УСРР. Автором започатковано дослідження феномену номенклатури радянського типу. Вибір теми є цілком виправданим, оскільки дана проблема практично залишається маловивченою.

Досліджуючи проблеми становлення компартійно-державної номенклатури УСРР у 1920–1930-ті рр., М.С.Дорошко досягнув конкретних наукових результатів, які дають усі підстави кваліфікувати його монографію як самостійне оригінальне наукове дослідження, що має комплексний завершений характер.

Зокрема автор рецензованої праці суттєво конкретизував знання про передумови виникнення, основні принципи та джерела формування номенклатури в Україні, проаналізував систему добору, підготовки й висування політико-адміністративної еліти УСРР, розкрив механізми впливу номенклатури на суспільні процеси, охарактеризував систему пільг і привілеїв нової касти управлінців, показав форми контролю за номенклатурою, відстежив її адаптацію в екстремальних умовах зміни політичного курсу державної партії, запропонував своє трактування причин насильницької ротації Й.Сталіним керівної верхівки тоталітарної держави в 1930-ті роки, наслідком якої стала трагічна загибель переважної більшості управлінців у молоху сталінських репресій, склав соціально-політичний портрет керівників різних ланок партійно-державного апарату на основі типових індивідуальних характеристик і узагальнюючих даних про їх компетентність, настрої, соціальну психологію, провів власні підрахунки, які дали змогу визначити кількісний та якісний склад партійно-державної верхівки УСРР 1920–1930-х рр., залучив до наукового обігу маловідомі архівні документи, які допомогли дослідити механізм формування й функціонування апарату тоталітарної влади в УСРР, виокремив основні етапи процесу становлення номенклатури партійно-державних установ.

Разом із тим необхідно висловити деякі побажання. Вважаємо, що автору слід було б звернути увагу на формування номенклатури таких силових структур, як армія, суд і прокуратура, якої він торкнувся побіжно, а також освітніх установ і господарських закладів. Щодо періодизації процесу становлення партійно-державної номенклатури в Україні, то вона, на наш погляд, може стати предметом окремої наукової дискусії.

Монографія М.С.Дорошка є ґрунтовною науковою роботою. Вважаємо, що ознайомлення з нею буде корисним для студентів, учителів, викладачів вищих навчальних закладів, науковців, політиків, а також для широкого загалу читачів, які цікавляться актуальними проблемами вітчизняної історії.

В.І.Марочко (Київ)